Οι άγγελοι της Μεσογείου και οι Άγγελοι του Θεού (Πρωτ. π. Θωμάς Βαμβίνης)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 2 Σεπτεμβρίου, 2012

Η αθέλητη ακρόαση μιας τυπικής συζήτησης στην ουρά τού ταμείου ενός ναυπακτιακού σούπερ μάρκετ, συντηρούμενη στην μνήμη, γέννησε το ενδιαφέρον για μια ανάλυση τού περιεχομένου της από κοινωνική και θεολογική σκοπιά. Στην συζήτηση μπορούσε κανείς να εντοπίση παραπομπές στο πνευματικό υπόβαθρο μιας μεγάλης μερίδος Νεοελλήνων, αυτών στους οποίους μπορούμε να δώσουμε τον χαρακτηρισμό τού μέσου Έλληνα ως προς το οικονομικό και μορφωτικό επίπεδό τους. Ο εντοπισμός τέτοιων παραπομπών υπέβαλε την εντύπωση ότι η συζήτηση (αν και κοινότατη) άξιζε μιαν ανάλυση.

Εξαρχής είναι αναγκαία μιά παρατήρηση: Η ακρόαση τής συζήτησης δέν συνιστούσε αδιακρισία, αφού οι συζητούντες δέν έδειχναν ότι ενδιαφέρονταν γιά τό απόρρητο τής συζητήσεώς τους (άλλωστε δέν είχε τίποτε τό πραγματικά απόρρητο), αντίθετα μάλιστα έδειχναν ανοικτοί σέ οποιονδήποτε ήθελε νά μπή στήν συζήτησή τους, ενώ μπορούσε νά υποπτευθή κανείς καί μιά σχετική ικανοποίηση από τό ότι αυτά πού έλεγαν τά άκουγαν καί άλλοι από τήν ουρά τού ταμείου.

Όσα ειπώθηκαν στήν συζήτηση ήταν απότοκα τής πολιτιστικής, κοινωνικής καί οικονομικής κρίσης καί θά μπορούσαν νά σχηματοποιηθούν στά ακόλουθα θέματα: Πρώτον, στό ενδιαφέρον γιά τήν καλλιέργεια τής εγκαταλελειμμένης ελληνικής αγροτικής γής. Δεύτερον, στήν συνειδητοποίηση τής αποξένωσης από τήν παραδοσιακή επιστήμη τής «οικογενειακής κηπευτικής», παρά τήν έκδοση σχετικών περιοδικών καί βιβλίων. Τρίτον, στό ενδιαφέρον γιά τήν τέχνη, πού δέν πρέπει νά επηρεασθή από τήν οικονομική κρίση. Καί τέταρτον, στήν αδυναμία νά αναχαιτισθή ή νά περιορισθή η επιθυμία τού Έλληνα γιά διασκέδαση.

Σέ λίγα λεπτά καί μέ λίγα λόγια ειπώθηκαν πολλά πράγματα, πού άφηναν νά διαφανή τό πολιτιστικό καί πνευματικό υπόβαθρο τού σύγχρονου Έλληνα, μέ τίς υπόκωφες υγιείς αναζητήσεις νοήματος ζωής, αλλά καί μέ τίς στρεβλώσεις τού πνευματικού του βίου, καθώς καί, σέ κάποιες περιπτώσεις, μέ τήν κενότητα τών λόγων καί τών έργων του. Κι’ όλα αυτά, όπως είπαμε, στήν ουρά τού ταμείου ενός σούπερ μάρκετ, δηλαδή, μέσα σέ ένα από τά σύμβολα τής τεχνητής νεοελληνικής ευζωΐας, πού τώρα έχει γίνει ένας από τούς δείκτες τής σύγχρονης οικονομικής

καχεξίας. Κάποτε τό καλάθι, όταν έφθανε στό ταμείο, είχε γιά τούς περισσότερους καί τά περιττά. Τώρα, γιά πολλούς, δέν έχει ούτε τά αναγκαία. Γιά κάποιους μάλιστα δέν υπάρχει η οικονομική δυνατότητα ούτε κάν τής «εθιμοτυπικής» –κατά τίς εορτές– «επισκέψεως» σέ σούπερ μάρκετ.

Στήν συνέχεια όμως άς ανασύρουμε από τήν μνήμη κάποια στοιχεία τής συζήτησης.

Μία κυρία, από τούς συζητητές, εξέφρασε τήν απογοήτευσή της λόγω τής αποτυχίας της στήν καλλιέργεια τής πατάτας. Όργωσε, έσπειρε, πότισε, πιθανώς ράντισε, έκανε έξοδα καί κατέβαλε κόπο, αλλά οι πατάτες πού έβγαλε στό τέλος ήταν σάπιες. Απογοητευμένη έλεγε ότι πλέον δέν ξαναεπιχειρεί νά ασχοληθή (γιά οικογενειακή χρήση) μέ καλλιέργεια πατάτας καί θά συνεχίση νά τήν αγοράζη από τό εμπόριο. Κάποιος ειδικός τής είπε ότι τό χώμα στόν κήπο της ήταν φτωχό σέ ασβέστιο καί έπρεπε νά ρίξη λίπασμα. Είχε διάθεση νά αναπτύξη τήν οικογενειακή της οικονομία, αλλά αγνοούσε στοιχειώδη πράγματα, πού γνώριζαν πολύ καλά οι παλαιότεροι. Όλα τά χώματα δέν κάνουν γιά όλες τίς καλλιέργειες. Κάποιος τής θύμισε ότι καί η συνεχής καλλιέργεια απαιτητικών καλλιεργειών αδυνατίζει τά χώματα καί χρειάζονται οι κήποι καί τά χωράφια κάποια σχετική «ξεκούραση». Μιά άλλη κυρία θυμήθηκε ότι γιά νά εμπλουτισθή ο κήπος μέ ασβέστιο φύτευαν οι παλαιότεροι γιά μιά χρονιά μπιζέλια. Ο σύζυγός της, πού τήν συνόδευε, σοβαρός καί ολιγόλογος φαινόταν νά επιβεβαιώνη τίς απόψεις της.

Η γεωπονική ακρίβεια τών παραπάνω δέν μπορεί νά επιβεβαιωθή από εμάς. Επισημαίνουμε μόνο τήν απόφαση κάποιων (λίγων ίσως πρός τό παρόν), νά πιάσουν στά χέρια τους τό φτυάρι καί τήν τσάπα ή κάποια πιό σύγχρονα γεωργικά μηχανήματα, νά κουραστούν καί νά ιδρώσουν καλλιεργώντας τά πατρογονικά τους μικρά κτήματα, ενεργοποιώντας έτσι τόν παλιό τρόπο παραγωγής βασικών τροφών, πού κάλυπταν αρκετές από τίς διατροφικές ανάγκες τών προγόνων τους.

Αυτή η καλή επιθυμία, πού είναι μιά σημαντικότατη αντιμνημονιακή δραστηριότητα, αφού απαγκιστρώνει σημαντικά τά νοικοκυριά από τήν λιτότητα τού μνημονίου, προσκρούει στήν άγνοια τού τρόπου, στήν άγνοια τής παραδοσιακής κηπευτικής, μέ επακόλουθο τήν εύκολη απογοήτευση, πού μάς επαναγκιστρώνει στήν αγορά καί στήν συνακόλουθη μνημονιακή λιτότητα στό τραπέζι.

Οι περισσότεροι από τούς παλαιοτέρους στήν σχέση τους καί τήν καλλιέργεια τής γής χαρακτηρίζονταν από δύο πράγματα: τήν εμπειρική γνώση τής κηπευτικής καί τήν σύνδεση τού κόπου τους μέ τήν ευλογία τού Θεού. Γνώριζαν ότι η παραγωγή τους εξαρτάται από τήν ποιότητα ή τόν κατάλληλο εμπλουτισμό τού χώματος, τήν δική τους μέριμνα καί γνώση, αλλά καί από τόν αστάθμητο παράγοντα τού καιρού, όπως καί από τήν απρόβλεπτη εμφάνιση κάποιας αρρώστιας τών φυτών. Τό αβέβαιο αποτέλεσμα τού κόπου τους, τούς υπεδείκνυε τήν ανάγκη τής προστασίας τού Θεού,

στόν Οποίο μέσω τής Εκκλησίας ανέθεταν τό αποτέλεσμα τής εργασίας τους.

Σήμερα οι περισσότεροι στηρίζονται στίς ανθρώπινες γνώσεις καί τεχνικές, ενώ η ευλογία τού Θεού, πού ούτως ή άλλως εκδηλώνεται «επί πονηρούς καί αγαθούς», δέν ελκύει τήν προσοχή τους καί δέν γίνεται από αυτούς αντιληπτή. Όλη τους η ζωή κινείται σ' ένα οριζόντιο ενδοκοσμικό επίπεδο, χωρίς θεολογικές αναπνοές, χωρίς αναβάσεις πού επιτρέπουν τήν εν Πνεύματι θέαση τών ανθρωπίνων πραγμάτων. Τίς μόνες αναβάσεις πού κατανοούν ή κάνουν πώς κατανοούν, είναι αυτές πού προσφέρονται από τήν ανθρώπινη τέχνη, κυρίως τήν ποίηση καί τήν μουσική. Καί από αυτές δέν παίρνουν τά τιμιώτερα πού προσφέρουν, αλλά τήν διέγερση τού συναισθήματος πού προκαλούν, κυρίως όταν αυτή η διέγερση συνδέεται μέ τήν τόνωση τής προσωπικής ή εθνικής αυτοεκτίμησης.

Η ανάγκη γιά μιά τέτοια «ανάβαση» έφερε τήν συζήτηση από τήν καλλιέργεια τής πατάτας σέ μιά συναυλία τού τραγουδιστή καί συνθέτη Λαυρέντη Μαχαιρίτσα, στήν οποία συμμετείχαν παλιοί καί μεγάλοι τραγουδιστές από όλες τίς βαλλόμενες από τήν κρίση χώρες τής Μεσογείου. Ο ψυχοτονωτικός τίτλος τής συναυλίας ήταν: «Οι Άγγελοι ζούν ακόμα στή Μεσόγειο».

Δύο πράγματα τονίσθηκαν από τήν συναυλία: Πρώτον, τό φθηνό εισιτήριο, γιά νά μπορούν νά τήν παρακολουθήσουν καί όσοι δέν διέθεταν βαλάντιο ικανό γιά τέτοια έξοδα, διότι η τέχνη είναι γιά τόν λαό καί κανείς δέν πρέπει νά τήν στερήται. Καί, δεύτερον, ένας λόγος τού παρουσιαστή Ν. Αλιάγα, ο οποίος ενθουσιασμένος από τό πλήθος τού κόσμου καί τήν ανταπόκρισή του στά τραγούδια, έλεγε ότι ήθελε νά δείξη στούς Γάλλους (εργάζεται στήν Γαλλική τηλεόραση) πώς διασκεδάζουν οι Έλληνες. Βέβαια, ο Ν. Αλιάγας δέν είπε μόνον αυτόν τόν τονωτικό τής νεοελληνικής ψυχοσυνθέσεως λόγο. Στό διαδίκτυο διαβάσαμε ότι «σήκωσε όλο τό στάδιο όρθιο αναφέροντας πώς "Η καρδιά τής Ευρώπης χτυπά ελληνικά 3000 χιλιάδες χρόνια. Κανείς δέν μπορεί νά κλέψη τήν ευτυχία από τούς Έλληνες"».

Λίγο πρίν πληρωθή ο λογαριασμός στό ταμείο κάποια κυρία θυμήθηκε ότι παλιότερα μέ λιγοστές καί απλές τροφές μπορούσε νά στηθή ολόκληρο γλέντι. Αυτή η παρατήρηση θεωρήθηκε ως απόδειξη τού ότι ο Έλληνας δέν μπορεί νά στερηθή τό γλέντι ή, κατά Αλιάγα, «κανείς δέν μπορεί νά κλέψη τήν ευτυχία από τούς Έλληνες».

Τό θέμα όμως είναι ότι αυτά τά παλιά λιτά γλέντια έβγαιναν σάν εκφράσεις χαράς καί αδελφοσύνης από απλές καί καλές καρδιές. Τότε οι Άγγελοι τού Θεού (καί όχι αυτοί πού εννοεί ο Μαχαιρίτσας) ήταν κοντά στούς Έλληνες καί τούς βοηθούσαν μέ αφελότητα καρδιάς νά τραγουδούν τά «έμορφα», κατά Κόντογλου, «τραγούδια μας, [τήν] αναπνοή τής φυλής μας».

Τώρα, πάντως, κάνουμε ό,τι μπορούμε γιά νά κρατούμε αυτούς τούς υμνωδούς τού

ουρανού σέ απόσταση. Η πίστη έχει ατονίσει ή σβήσει. Σέ άλλους έχει μεταρρυθμισθή μεταπατερικά. Συνάμα, επιβεβαιώνεται ο λόγος τού Χριστού: «διά τό πληθυνθήναι τήν ανομίαν ψυγήσεται η αγάπη τών πολλών». Οπότε, χωρίς απλή καρδιά καί εν Χριστώ αγάπη, δέν μάς προσθέτει τίποτε τό νά μάθουν οι Γάλλοι πώς διασκεδάζουν οι Έλληνες μέσα στήν κρίση, ούτε προσφέρει τίποτε τό φθηνό εισιτήριο, όταν μέ τήν τέχνη, πέρα από τήν συναισθηματική διέγερση, δέν ανάβουμε τόν νού καί τήν καρδιά μέ τήν πίστη τών ορθοδόξων πατέρων μας καί δέν αιθριάζουμε τόν εντός μας ουρανό, ώστε μέσα από εκεί νά αισθανόμαστε τήν εγγύτητα καί τήν προστασία τών Αγγέλων τού Θεού.

(Πηγή: parembasis.gr, ΙΟΥΛ. - ΑΥΓ. 2012)